

**DVOJAZYČNÁ
KNIHA
PRO MÍRNĚ
POKROČILÉ** ★★

Il Decamerone

Dieci novelle scelte

Giovanni Boccaccio

Dekameron

Deset vybraných příběhů

pro výuku opravila Valeria De Tommaso

- dvojjazyčná kniha
- zrcadlový český překlad
- komentáře k textu

Nahrávka MP3 zdarma na www.albatrosmedia.cz
Povídky v italštině namluvené rodilou mluvčí

edika.

Dekameron

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.edika.cz
www.albatrosmedia.cz

Giovanni Boccaccio
Dekameron – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2018

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

Obsah

Předmluva	4
Giornata I novella I – <i>Ser Ciappelletto</i>	8
Den první, příběh první – <i>Ser Ciappelletto</i>	9
Gramatika: zájmena předmětová nepřízvučná – předmět přímý	22
Giornata IV novella V – <i>Elisabetta</i>	24
Den čtvrtý, příběh pátý – <i>Elisabetta</i>	25
Giornata V novella III – <i>Pietro e Agnoella</i>	32
Den pátý, příběh třetí – <i>Pietro a Agnoella</i>	33
Gramatika: zájmena předmětová nepřízvučná – předmět nepřímý	44
Giornata V novella IX – <i>Federigo degli Alberighi</i>	46
Den pátý, příběh devátý – <i>Federigo degli Alberighi</i>	47
Giornata VI novella II – <i>Cisti fornaio</i>	56
Den šestý, příběh druhý – <i>Pekař Cisti</i>	57
Gramatika: komparativ přídavných jmen	64
Giornata VI novella IV – <i>Chichibìo cuoco</i>	66
Den šestý, příběh čtvrtý – <i>Kuchař Chichibio</i>	67
Giornata VI novella X – <i>Frate Cipolla</i>	74
Den šestý, příběh desátý – <i>Mnich Cipolla</i>	75
Gramatika: budoucí čas	84
Giornata VII novella IV – <i>Tofano</i>	86
Den sedmý, příběh čtvrtý – <i>Tofano</i>	87
Giornata VIII novella III – <i>Calandrino, Bruno, Buffalmacco e l'elitropia</i>	96
Den osmý, příběh třetí – <i>Calandrino, Bruno, Buffalmacco a heliotrop</i>	97
Gramatika: rozkazovací způsob	108
Giornata X novella IX – <i>Torello e il Saladino</i>	110
Den desátý, příběh devátý – <i>Torello a Saladin</i>	111
Klíč ke cvičením	134

Předmluva

Giovanni Boccaccio a *Dekameron*

Giovanni Boccaccio, nemanželský syn příslušníka společnosti Compagnia Bardi, jedné z nejmočnějších florentských obchodních společností, se narodil v r. 1313 pravděpodobně v Certaldu, ve vesnici, kde žila rodina z otcovy strany. Z otcovy vůle se měl stát obchodníkem a bankéřem, a tak byl kolem r. 1324 poslán do Neapole, aby se tam povolání naučil.

Neapol byla v té době živým přístavním městem a důležitým politickým centrem; mladý Boccaccio tam byl denně v kontaktu s námořníky, obchodníky, dobrodruhy, šlechtici a sedláky, prostáky i s církevními hodnostáři. A právě tam se v něm zformovala vášeň pro literaturu, spíše než pro obchod. Této vášni se věnoval jako samouk a ponořil se do četby a kultury své doby, zajímal se o poezii, historické záznamy, vědu či astronomii. S jeho neapolským obdobím je spojen také zrod prvních děl: *Fiammetta*, *Filostrato*, *Filoloco*.

Přibližně v r. 1340 se kvůli rodinným a politickým těžkostem vrátil do Florencie. Život pro něj nebyl jednoduchý: hluboká ekonomická krize společnosti Compagnia Bardi; smrt otce; mor, který zasáhl město v r. 1348 a neustálé ekonomické obtíže; to vše jej dohnalo k tomu, že navždy upustil od bezstarostnosti svých mladických let. Právě v těchto letech, 1349 až 1351, napsal své největší dílo, *Dekameron*.

Naštěstí se jeho jméno těšilo ve Florencii jisté prestiži a díky tomu plnil důležité politické funkce: jako velvyslanec byl poslán do Říma, Ravenny, Forlì, Neapole a do Avignonu. Během cesty do Říma v r. 1350 se seznámil s básníkem Petrarcou, kterého Boccaccio nesmírně obdivoval a se kterým zůstal i v následujících letech v kontaktu.

S ubíhajícími roky spisovatel stále živil naději na návrat k anjouskému dvoru v Neapoli, kde strávil ta nejhezčí a nejbohatší léta svého života. To se ovšem nestalo a ke konci, již od r. 1360, se stále častěji odebíral do svého rodného domu v Certaldu. Tam v r. 1375 zemřel.

Dekameron měl okamžitě veliký úspěch a již po autorově smrti existovaly různé kopie a překlady v tehdejší Evropě. Jedná se o sbírku sta novel, jejichž protagonisty jsou tehdejší realita a společnost: ve skutečnosti se tam vyskytuje nesmírně mnoho explicitních odkazů na místa (města, čtvrtě, kostely), na osoby (např. mnich Cipolla nebo Calandrino, Buffalmacco, Geri Spina atd.) a na události. Tvorba tohoto spisovatele ze 14. století se již nezaměřuje pouze na životy šlechticů a hrdinů, ale vypráví také o románcích bohatých měšťanů jeho města (Federigo degli Alberighi), obchodníků (Elisabetta da Messina) a běžných občanů (Pietro a Agnoletta, Tofano). A kromě lásky, urozenosti a šlechtnosti, které už nebyly vyhrazeny jen pro dámy a rytíře, se autor věnuje také „moderním“ hodnotám jako jsou důvtip, píle a ušlechtilost duše, které se již neztotožňují pouze se šlechtickým původem (jediným příkladem za všechny je pekař Cisti).

Jedna historická událost pojí dohromady sto novel, které tvoří Dekameron, a to sice mor, který zasáhl Florencii v r. 1348. V tomto bodě začíná vyprávění, kdy deset mladých Florentánů, sedm dívek a tři chlapci, utíká z Florencie a usadí se v jednom sídle na venkově. Tam zůstanou dva týdny a aby si ukrátili čas, rozhodnou se, že si každý den (kromě pátku a soboty) zvolí jedno téma, na které bude každý z nich vyprávět jeden příběh.

Čtenáři těchto stránek jsme chtěli poskytnout „ochutnávku“ autentického Boccacciova psaní, a tak jsme zachovali krátké shrnutí, které předchází každý příběh. Co se týče jeho překladu, byla použita česká verze od Radovana Krátkého (vyd. Baronet 2002). Zdrojem pro upřesnění a historické informace, které se nachází v poznámkách pod čarou, bylo potom kritické vydání Dekameronu, jehož autorem je Vittore Branca (vyd. Einaudi 1980).

Buona lettura e buon divertimento

Chi e cosa potrai incontrare:

- 1 il palazzo
- 2 la finestra
- 3 il vaso di basilico
- 4 il fiasco
- 5 la brocca
- 6 il bicchiere
- 7 il tessuto / la stoffa
- 8 la pietra
- 9 il fuoco
- 10 il fumo
- 11 i carboni
- 12 il fante
- 13 il cavaliere
- 14 la spada
- 15 il cavallo
- 16 il contadino
- 17 il frate
- 18 il servitore / il servo
- 19 il mercante
- 20 il falco

1

Giornata I Novella I

*Ser Cepparello con una falsa confessione inganna uno santo frate e muorsi;
e essendo stato un pessimo uomo in vita, è morto reputato per santo
e chiamato san Ciappelletto.*

Vive in Francia un uomo di origini italiane, Musciatto Franzesi¹, che con il suo lavoro di mercante è riuscito a diventare così ricco da essere nominato cavaliere dal re Filippo il Bello². Il re decide di inviarlo in Italia, in Toscana, per accompagnare il fratello Carlo Senzaterra³ da papa Bonifacio VIII. Prima di partire, però, Musciatto Franzesi vuole chiudere i suoi affari in Borgogna, cioè recuperare tutto il denaro che ha prestato a usura⁴ e per far questo ha bisogno di qualcuno che lo aiuti. Gli abitanti della Borgogna sono infatti noti per essere pronti alla battaglia, furbi e sleali e per riscuotere il suo denaro ser Musciatto ha bisogno di un uomo che sia ancora più furbo di loro. Ecco che gli viene in mente ser⁵ Cepparello⁶, un toscano che vive in Francia come notaio. Ma che notaio!

Cepparello, che i francesi chiamano Ciappelletto, è in realtà l'uomo peggiore che si possa incontrare sulla terra: è lui stesso ladro, truffatore e omicida; il suo piacere più grande è frequentare taverne, giocare e bere fino a ubriacarsi; per lui è normale spergirare e bestemmiare. Un notaio insomma che vive al di fuori della legge: proprio la persona che ser Musciatto cerca per avere indietro in modo sicuro e veloce i soldi che ha prestato. Perciò lo chiama e, dopo avergli dato un'autorizzazione che gli permette di agire a suo nome, lo manda in Borgogna.

Ciappelletto arriva in Borgogna dove nessuno lo conosce. Lì, su indicazione di Musciatto Franzesi, si fa ospitare da due fratelli fiorentini che lavorano come usurai. Ciappelletto inizia a lavorare ma poco tempo dopo, però, si ammala. Il suo male è molto grave e i medici non sanno come curarlo. Ciappelletto non è

1 Jako mnohé z Boccacciiových postav Musciatto Franzesi je reálná osoba.

2 Přízvisko Filipa IV. Francouzského (1268–1314).

3 Přeždívká Karla z Valois (1270–1325), bratra krále Filipa IV. Francouzského.

Den první, příběh první

Ser Cepparello oklame falešnou zpověď zbožného mnicha a zemře; ačkoli to byl za svého života nejhanebnější člověk, nabude po smrti pověsti světce a je nazýván svatým Ciappellettem.

Ve Francii žije muž italského původu, Musciatto Franzesi, který díky své profesi obchodníka zbohatl tak, až ho král Filip Sličný pasoval na rytíře. Král se rozhodne pozvat ho do Itálie, do Toskánska, aby doprovodil jeho bratra Karla Bezzemka k papeži Bonifáci VIII. Ovšem předtím, než odjede, chce Musciatto Franzesi uzavřít své obchody v Burgundsku, což znamená vybrat všechny peníze, které půjčil na lichvářský úrok, a aby to mohl provést, potřebuje někoho, kdo mu pomůže. Obyvatelé Burgundska jsou totiž známí tím, že jsou vždy připraveni k boji, že jsou mazaní a úskoční, a aby ser Musciatto získal zpět své peníze, potřebuje muže, který je ještě mazanější než oni. A tak mu přijde na mysl ser Cepparello, Toskánek, který žije ve Francii a živí se jako notář. Ale jaký notář!

Cepparello, kterému Francouzi říkají Ciappelletto, je ve skutečnosti ten nejhorší člověk, kterého lze na zemi potkat – sám je to zloděj, podvodník a vrah; jeho největší zálibou je chodit do hospod, hrát a opíjet se do němoty; je pro něj normální křivě přísahat a klít. Tedy notář, který žije mimo zákon – přesně ta osoba, kterou ser Musciatto hledá, aby dostal jistě a rychle zpět peníze, které půjčil. Proto ho zavolá a poté, co mu dá zplnomocnění, které mu umožňuje jednat jeho jménem, ho posílá do Burgundska.

Ciappelletto přijíždí do Burgundska, kde ho nikdo nezná. Tam se podle instrukcí Musciatti Franzesiho ubytuje u dvou florentských bratrů, kteří pracují jako lichváři. Ciappelletto začíná pracovat, ovšem po krátké době onemocní. Jeho nemoc je velmi vážná a lékaři neví, jak ji vyléčit. Ciappelletto už není mladý

4 *prestare a usura* = prestare denaro con un interesse molto alto

5 Od „messere“, to znamená „sire, signore“. Jedná se o zdvořilostní titul, který předchází jména osob významných, urozených apod. Tento titul se rozšířil právě ve 13. st., a proto jej často nalezneme v těchto povídkách.

6 Cepparello je zdrobnělina od „Ciapo“, což je dávná varianta jména Jacopo.

più giovane e i vizi con cui ha vissuto tutta la vita hanno indebolito il suo corpo. Per farla breve, non c'è soluzione e la morte è molto vicina.

–Che cosa dobbiamo fare? – si chiedono i due fratelli nella stanza vicina a quella del malato. – Se lo portiamo a morire in ospedale tutti penseranno che non vogliamo occuparci di lui e che non abbiamo cuore. Se lo lasciamo morire qui senza prima confessarsi, la chiesa non accetterà il suo corpo e lui verrà gettato in un fosso come i cani. Se invece lasciamo che si confessi, il prete, dopo la confessione, scapperà senza dargli l'assoluzione e anche in questo caso il suo corpo verrà gettato in un fosso. E noi saremo odiati ancora di più dalla gente del paese per aver ospitato in casa nostra una persona simile.

Ciappelletto, che dal suo letto sente tutto, chiama i due fratelli e dice:

–Ho sentito quello che avete detto e avete ragione: quello che temete potrebbe effettivamente accadere. Ma io sistemerò la situazione. Sapete, ho vissuto sempre al di fuori della legge degli uomini e della legge di Dio, perciò se anche adesso, alla fine della mia vita, commetto un altro peccato, non cambierà nulla per me. Vi prego quindi di andare a chiamare un frate, il migliore che ci sia da queste parti, perché voglio confessarmi e aiutare me stesso e voi altri.

I due fratelli, anche se non hanno molta fiducia nelle parole del loro ospite⁷, vanno comunque a chiamare il frate. Questi⁸ arriva, si avvicina al letto del morente e, dopo avergli detto parole di conforto e speranza, gli chiede quanto tempo è passato dalla sua ultima confessione.

Come potete ben immaginare, Ciappelletto non si è mai confessato in vita sua. Ma al vecchio frate risponde:

–Generalmente mi confesso due o tre volte alla settimana. Ma da quando mi sono ammalato sono stato sempre a letto, perciò sono otto giorni che non mi confesso.

–Bravo, – gli dice il frate, – la tua è una sana abitudine. Immagino che non avrai molte cose da dirmi.

⁷ *ospite* = 1. la persona che ospita (hostitel); 2. la persona ospitata (host). V tomto případě je slovo použito v druhém z těchto významů.

a hříchy, ve kterých žil celý život, oslabily jeho tělo. Stručně řečeno, neexistuje řešení a smrt je velmi blízko.

„Co máme dělat?“ říkají si dva bratři v místnosti, která je blízko pokoje nemocného. „Jestli ho odvezeme zemřít do nemocnice, všichni si pomyslí, že se o něj nechceme starat a že nemáme srdce. Jestli ho necháme zemřít tady, aniž by se dřív vyzpovídal, církev nepřijme jeho tělo a bude pohozen do příkopu jako pes. Jestli ho ale necháme, ať se vyzpovídá, kněz po té zpovědi uteče, aniž by mu dal rozhřešení, a i v tomto případě bude jeho tělo pohozeno do příkopu. A my budeme krajany ještě více nenáviděni za to, že jsme v našem domě ubytovali takového člověka.“

Ciappelletto, který ze svého lože vše slyší, zavolá oba bratry a praví:

„Slyšel jsem, co jste řekli, a máte pravdu – to, čeho se bojíte, by se mohlo opravdu stát. Ovšem já se o tu situaci postarám. Víte, žil jsem vždy mimo zákony lidské i mimo zákon boží, takže jestli teď, na sklonku svého života, spáchám další hřích, nic se pro mě nezmění. Prosím vás tedy, abyste mi zavolali mnicha, toho nejlepšího, který tady je, jelikož se chci vyzpovídat a pomoci tak sobě i vám.“

Oba bratři, ačkoli nekládají mnoho důvěry do slov svého hosta, jdou přesto mnicha zavolat. Ten přichází, přistupuje k lůžku umírajícího a poté, co mu řekne slova útěchy a naděje, se ho ptá, kolik času uběhlo od jeho poslední zpovědi.

Jak si můžete dobře představit, Ciappelletto se nikdy ve svém životě nezpovídal. Ovšem starému mnichovi odpoví:

„Obvykle se zpovídám dvakrát nebo třikrát do týdne. Ale od té doby, co jsem onemocněl, jsem byl stále v posteli, takže to je osm dní, co jsem se nezpovídal.“

„Výtečně,“ praví mu mnich, „to je správný zvyk, který máš. Předpokládám, že nebudeš mít mnoho co mi říct.“

8 *questi* = questo (význam: il frate)

–Ma cosa dite⁹! lo confesso sempre tutti i miei peccati a partire da quelli commessi¹⁰ quando ero bambino.

–Anche questa è una buona abitudine. Ma ora dimmi: hai mai peccato contro la purezza?

–Forse a voi potrà sembrare impossibile, ma io non conosco nessuna donna: sono puro come un bambino appena nato.

–Benedetto figliolo¹¹! – esclama il frate. Poi ancora domanda: – Hai mai commesso peccati di gola?

–Sì, purtroppo. Per tre volte alla settimana bevo solo acqua e mangio solo pane. Devo confessare che quando bevo l'acqua provo lo stesso piacere che prova un ubriacone quando beve il vino. E anche il pane...

–Figliolo mio, questo non è un peccato.

–Padre mio, voi sapete però che quello che si fa nel nome di Dio non deve procurare alcun piacere.

–Sono contento di queste tue parole. È tanto tempo che non mi capita di incontrare un'anima tanto pura come la tua. Ora però dimmi: l'avarizia è tra i tuoi peccati? Sei mai stato avaro?

E Ciappelletto sottovoce risponde:

–Padre, voi mi vedete qui, nella casa di questi due usurai, ma io non sono come loro! Al contrario! Sono venuto qui proprio per aiutarli ad allontanarsi da questo brutto mestiere che arricchisce chi è ricco e impoverisce chi è povero. E forse ci sarei riuscito, sapete, ma questo brutto male mandato da Dio non mi ha permesso di completare la mia opera. Io facevo il mercante per vivere ma ho sempre tenuto per me solo il necessario. Tutto il resto dei miei soldi l'ho sempre donato ai poveri.

–E hai mai peccato d'ira¹²?

9 V současné spisovné italštině se jako zdvořilostní forma používá „Lei“ (třetí osoba jednotného čísla). Tato forma je vcelku nedávná, byla zavedena až na začátku 20. st. Dříve se užívala forma s „Voi“ (druhá osoba množného čísla) a je možné ji ještě dnes nalézt v regionálních variantách na jihu Itálie.

„Ale co to říkáte! Já se zpovídám vždy ze všech svých hříchů a začínám od těch, když jsem byl dítě.“

„I tohle je dobrý zvyk. Ale teď mi pověz: zhřešil jsi někdy proti čistotě?“

„Možná se vám to bude zdát nemožné, ale já neznám žádnou ženu – jsem čistý jako právě narozené robě.“

„Požehnané dítě!“ vykřikne mnich. Pak se dále ptá: „Spáchal jsi někdy hřích obžerství?“

„Ano, bohužel. Třikrát týdně piju jen vodu a jím jen chléb. Musím se přiznat, že když piju tu vodu, cítím stejné potěšení jako cítí opilec, když pije víno. A taky u chleba...“

„Mé dítě, toto není hřích.“

„Můj otče, vy ale víte, že to, co se dělá ve jménu Boha, nesmí poskytovat žádné potěšení.“

„Jsem rád za tato tvá slova. Je to již dlouhá doba, co jsem potkal duši tak čistou jako je ta tvá. Teď mi ale pověz: lakota, je mezi tvými hřichy? Byl jsi někdy lakomý?“

A Ciappelletto tiše odpoví:

„Otče, vy mě vidíte zde, v domě těchto dvou lichvářů, ale já nejsem jako oni! Naopak! Přišel jsem sem právě proto, abych jim pomohl vzdálit se od tohoto špatného zaměstnání, které dělá bohatými bohaté a chudými chudé. A snad bych i byl úspěš, víte, ale tato ošklivá nemoc seslaná Bohem mi nedovolila dokončit mé dílo. Živil jsem se jako obchodník, ale pro sebe jsem si vždy nechal jen to potřebné. Celý zbytek svých peněz jsem vždy daroval chudým.“

„A zhřešil jsi někdy hněvem?“

10 *commissi* = fatti

11 *figliolo* = figlio. V mluvě duchovních bývá tento výraz užíván knězem jako vřelé oslovení směřované k jeho věřícím.

12 *ira* = rabbia, collera

–Ma come si fa a non adirarsi quando si vedono tante persone che non seguono le leggi del Signore? che non vanno in chiesa? che pensano solo a divertirsi?

–Ma questa non è collera! E non ti è mai capitato, magari per rabbia, di fare violenza su qualcuno? di uccidere?

–Ma secondo voi, padre, il Signore mi avrebbe tenuto in vita così a lungo se avessi fatto quello che voi avete appena detto?

–E dimmi ancora: hai mai parlato male di qualcuno? hai mai testimoniato il falso?

–Sì, una di queste cose l’ho fatta. Una volta avevo un vicino che si ubriacava e picchiava la propria moglie. Ecco, io ho avvisato i parenti di quella povera donna.

–Hai detto che sei stato mercante. Hai mai ingannato qualcuno dei tuoi clienti?

–Sì, certo! Questa volta avete indovinato! – esclama Ciappelletto. – Una volta ho venduto del tessuto a un cliente che mi ha pagato una somma maggiore di quella dovuta. Quando me ne sono accorto il cliente era ormai andato via. lo l’ho cercato ma non l’ho trovato. Allora ho dato quei soldi ai poveri.

–Hai fatto molto bene. Da quanto ho ascoltato posso solo dire che sei un buon figliolo e che meriti l’assoluzione.

–Ma io, padre, ho altre cose da dirvi! Una volta ho fatto lavorare un servo di domenica.

–Tutto qui?

–Ma come “tutto qui”!? Non rispettare la domenica, il riposo del Signore, è un grande peccato! E poi una volta, in chiesa, mentre dicevo le mie preghiere, ho avuto la necessità di sputare. Ma non volevo alzarmi e uscire e allora ho sputato sul pavimento della chiesa.

–Beh, anche a noi religiosi, quando siamo in chiesa, capita di sputare.

–Ma come? Voi sputate in chiesa!? – esclama incredulo.